

Korta rapporter *Short communications*

<https://doi.org/10.34080/os.v14.22798a>

Tidig häckning av grönfink *Carduelis chloris*

Early breeding of the Greenfinch
Carduelis chloris

ANDERS ENEMAR & ERIK NYHOLM

Grönfinken tillhör de arter, som gärna besöker matningsplatser för småfåglar, i synnerhet om det ingår olika slags frön i utbudet. Detta gäller även för fågelmatningen i den nätbur, som är placerad i en trädgård i Pixbo, några km SO om Göteborg. Småfåglar av stenknäckens storlek och mindre tar sig där lätt in genom nätets maskor, alltså även grönfinken. Då vi på förmiddagen den 24 april 2003 granskade fågelmyllret i buren, upptäckte vi ett par grönfinkar, som till utseendet avvek från de övriga av samma art. Det framgick snart, att det var två ungfåglar, som med dallrande vingar flitigt matades av de förmodade föräldrafågeln. De uppspärade gapen lyste rött på långt håll, vilket uteslöt att det rörde sig om honor, som inför häckningen matades av sina partners. Ungarna var fullt flygga och hängde lätt med de gamla fåglarna, då de flygande lämnat buren. Dock kunde de ännu inte ta sig genom nätet lika smidigt som föräldrafågeln. Ofta valde de att på markplanet hoppa genom de nedersta maskorna. Grönfinkfamiljen besökte buren flera gånger de närmast följande dagarna, och ungnas tiggeläten hördes i omgivningarna under ytterligare ett par veckor.

Det matande grönfinkparet torde ha börjat sin häckning i mitten av mars med värpningsstart i vårdagjämningstid, alltså 21 mars eller strax efter. Den skattningen bygger på uppgifter om häckningens förlopp i gängse handböcker, som anger att ruvningen och ungnas uppväxt i boet tar vardera ca två veckor. Läggs därtill fyra dagar för värpningen av en liten kull och några dagar för bobygge, blir den

sammanlagda tiden drygt fem veckor. För Sverige och övriga nordiska länder gäller annars enligt handböckerna, att äggläggningen börjar från mitten av april och framåt. I mellaneuropa är det inte ovanligt, att häckningen startar kring mitten av mars, men det finns åtskilliga fynd av äggkullar från den första halvan av månaden (Glutz von Blotzheim & Bauer 1997). Man har där även funnit, att de grönfinkar, som bebor regioner med mildt lokalklimat, gott om vintergrön växtlighet och tät förekomst av fågelbord, börjar häcka tidigast (i början av mars), därnäst kommer finkarna i övriga bebyggda områden (fem dagar senare) och sist fåglarna i skogskanter m.m. fjärran från mänsklig bebyggelse (efter ytterligare tio dagar). I England värps kullarna under den senare aprilhalvan (Cramp & Perrins 1994), men där har man funnit, att tidpunkten för häckningsstarten kan variera upp till en månad mellan säsongerna beroende på väderlek och näringstillgång (Newton 1972).

Grönfinken är stadd i långsiktig ökning i Sverige och har fördubblat sitt bestånd under de tre senaste decennierna (Svensson & Lindström 2002) och även flyttat sin nordgräns norrut, t.o.m. ända upp i fjälldalarna. Vi vet inte, om ökningen skett med en samtidig tendens till tidigareläggning av häckningsstarten. En annan fråga är om det svenska beståndet självt svarat för populationstillväxten. Erfarenheterna från CES-projektet pekar mot att en tendens till förbättrad reproduktion ligger bakom ökningen (Pettersson 2002). Men artens expansion kan ha inneburit, att även inflyttade mellaneuropeiska finkar har bidragit till den svenska beståndsökningen. Främst dessa, med sin nedärvda egenskap att stimuleras till häckningsstart i mars, kan i så fall misstänkas ligga bakom de tidiga häckningarna i Sverige (jfr. Svärdsöns (1958) analys rörande skrattnåsens tidiga äggläggning i vårt land). Kanske kan även den diskuterade "växthuseffekten" med sin höjning av medeltemperaturen ha sitt finger med i spelet.

Kanske är enstaka extremt tidiga grönfinkhäck-

ningar en trivialitet, som förekommit sedan länge. v. Haartman (1969) påpekar, med det finska bokortregistret som underlag, att häckningsstarter i mars förekommer i och i närheten av städerna. Paradoxemplet är ett grönfinkbo i Helsingfors, där ungarna lämnade boet den 15–20 april och där första ägget bedömdes ha värpts ca 20 mars, alltså ett parallellfall till Pixbo-häckningen. Året var 1933.

Genomgång av ett tjugotal av de indexförsedda årgångarna av *Vår Fågelvärld* resp. *Fauna och Flora* gav många hänvisningar till grönfink, men informationen gällde så gott som uteslutande förekomst i fågelstationsrapporter, lokala artlistor och exkursionsreferat. Häckningsdata är uppenbarligen sällsynta, men de finns kanske gömda i dagens yviga och svåröverskådliga flora av lokala fågeltidskrifter.

Ett grepp om läget vad gäller tidiga häckningsstarter i Sverige kan erhållas om observerade matningar av flygga ungar i april rapporteras till *Ornis Svecica*. Det finns ju otaliga fågelbord, som bevakas av kunniga ornitologer. Tyvärr har alla försök att upprätta ett bokortsregister i Sverige gått över styr. Det sägs dock, att en försvarlig mängd häckningsdata blir automatiskt registrerade i samband med ringmärkningen av boungar. Datalagda uppgifter finns alltså på ringmärkningscentralen. Kanske är det lätt att ”knappa” fram antalet ungkullar av grönfink, som ringmärkts i april. Finns sådana uppgifter? Vad säger ringmärkningscentralen?

Referenser

- Cramp, S. & Perrins, C.M. 1994. *Handbook of the Birds of Europe, Middle East and North Africa*. Vol.8. Oxford University Press, Oxford.
- Glutz von Blotzheim, U.N. & Bauer, K.M. 1997. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Bd 14/II, AULA-Verlag, Wiesbaden.
- Haartman, L.v. 1969. The nesting habits of Finnish birds. I. Passeriformes. *Commun. Biologicae* 32, 187 pp.
- Newton, I. 1972. *Finches*. Collins, London.
- Pettersson, T. 2002. CES – Sverige 2001. Sid. 31–38 i *Fågelåret 2001* (Bentz, P.-G. & Wirdheim, A., red.). SOF, Stockholm.
- Svensson, S. & Lindström, Å. 2002. *Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2001*. Ekologiska institutionen. Lunds universitet, Lund.
- Svårdson, G. 1958. Biotop och häckning hos skrattnäsen (*Larus ridibundus*). *Vår Fågelvärld* 17, 1–23.

Summary

A pair of Greenfinches was observed to feed two fledglings on 24 April 2003. The finches visited a feeding place for birds in a garden near Göteborg,

south-western Sweden. It means that the breeding had started in the middle of March with the first egg laid around the vernal equinox. As far as known, this is extremely early for the Swedish population of the species.

Anders Enemar, Ångsvägen 9, 435 43 Pixbo
Erik Nyholm, Sörfors 550, 905 88 Umeå

Åldersrelaterad fördelning av skrattnäsen *Larus ridibundus* och fisknäsen *L. canus* i det skånska jordbrukslandskapet om hösten

Age-related distribution of Black-headed Larus ridibundus and Common Gulls L. canus across the agricultural plains of Skåne, South Sweden, in autumn

HANS KÄLLANDER

I samband med höstliga studier av skrattnäsen och fisknäsen stöld av föda från tofsvipor *Vanellus vanellus* och ljungpipare *Pluvialis apricaria* (s.k. kleptoparasitism; Källander 2000) lade jag märke till att flockar av skrattnäsen *Larus ridibundus* i områden nära kusten och de stora sjöarna Vombsjön och Ringsjön i Skåne dominerades antalsmässigt av adulta näsen. Däremot hade flockar långt från vatten, som t.ex. på Dalbyslätten, en motsvarande juvenildominans. Under fyra höstar, 1995–1998, samlade jag därför tillsammans med vår äldsta dotter data om ålderssammansättningen i totalt 363 skrattnäseflockar över stora områden av det skånska jordbrukslandskapet. Resultatet bekräftade mitt preliminära intryck: andelen ungfåglar i flockar inom de närmaste 2 km från kusten eller sjöarna var i medeltal blott c.10% och ökade sedan successivt för att 15 km därifrån utgöra drygt 80% (Källander & Rosenkvist 2000). Under vintern har Vande Weghe (1971) i Holland-Belgien för både fisknäsen *L. canus* och skrattnäsen funnit en tendens till högre andel unga fåglar en bit från kusten än i kustnära områden, medan Sueur (1993) fann en liknande tendens för fisknäsen i Frankrike.